

การศึกษาพิเศษ

ความหมายของการศึกษาพิเศษ

การศึกษาพิเศษ (Special Education) หมายถึงการให้การศึกษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษ ทั้งโดยวิธีการสอน การจัดดำเนินการวิธีการสอน และการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาส และขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กในวัยเรียนโดยทั่วไป ซึ่งสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปัญญาเลิศ ซึ่งเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ (ศรียา นิยมธรรม.2546)

ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพิเศษ

ในอดีตเด็กพิการมักถูกละเลย หรือจะต้องถูกฆ่าทิ้ง เช่น ในสมัยของสปาร์ตา จะคัดเลือกเอาเฉพาะเด็กสุขภาพดีเท่านั้น มีผู้เริ่มสนใจเด็กพิเศษ เมื่อประมาณ 3,500 ปีมาแล้ว เริ่มจากเมื่อผู้ปกครองอียิปต์ได้สั่งให้จัดการดูแลรักษาเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ ส่วนพวกกรีกโบราณนั้นไม่ได้ให้ความสนใจแก่เด็กเหล่านี้มากนัก ประชาชนในสมัยนั้น เรียกเด็กเหล่านี้ว่า “อิดิเยด” (idiot) หมายถึงคนโง่เขลา เป็นคำเรียกเชิงดูถูกเหยียดหยาม เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลเลย จะถูกนำไปปล่อยให้ตายที่เชิงเขาในสมัยโรมัน เด็กพิการถูกนำมาเป็นตัวตลกให้ความบันเทิงแก่ผู้มีอำนาจทั้งหลาย

ในสมัยกลางเด็กเหล่านี้ก็ยังได้รับความสนใจน้อยมาก พวกที่ร่างกายพิการและยากจนเมื่อโตขึ้นก็ถูกปล่อยให้เป็นขอทานอยู่ตามถนนหนทาง เด็กเหล่านี้มักเสียชีวิตก่อนจะถึงสิบขวบ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแนวคิดของความเชื่อที่ว่าคนที่มีลักษณะผิดปกติในรูปแบบต่างๆ นั้น เป็นผลจากการกระทำของวิญญาณที่บาปชั่วร้าย ผู้คนจึงไม่ปรารถนาจะเข้าใกล้ เพราะเกรงว่า จะเป็นตัวนำโชคร้ายมาให้ คนพิการจึงถูกกีดกันและขี้อค้นสิทธิต่างๆ

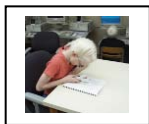
ยุคใหม่สำหรับการศึกษาพิเศษเริ่มต้นเมื่อมีการจัดตั้ง โรงเรียนสำหรับคนหูหนวกขึ้นในฝรั่งเศส ในราวกลางศตวรรษที่ 16 และตั้ง โรงเรียนสอนคนตาบอดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1785 ที่ประเทศนี้เช่นกัน การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษประเภทอื่น ก็เริ่มขึ้นในเวลาต่อมา และกระจายไปตามประเทศต่างๆ และพัฒนาเรื่อยมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาพิเศษนั้น ขึ้นอยู่กับทัศนคติที่บุคคลในสังคมมีต่อเด็กพิเศษ ซึ่งอาจสรุปได้เป็น 3 ลักษณะ คือ เมื่อเริ่มแรกในช่วงก่อนคริสตศักราชคนพิการถูกกีดกัน ละเลย ทอดทิ้ง หรือไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือ ต่อมาในช่วงที่สองในยุคที่ศาสนาคริสต์กำลังมีอิทธิพล คนพิการก็ได้รับการปกป้อง และให้ความสงสาร ช่วงที่สามคือ เมื่อไม่นานมานี้ก็มีความเคลื่อนไหวในแนวใหม่ คือเป็น

ลักษณะของการยอมรับคนพิการ โดยยอมรับว่าคนพิการก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งทัศนคติและแนวคิดเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อลักษณะการจัดการศึกษาพิเศษด้วย

การศึกษาพิเศษในประเทศไทย

ในอดีต คนพิการในประเทศไทยก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกับคนพิการในประเทศอื่นทั่วโลกที่ถูกจำกัดสิทธิทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการได้รับการยกเว้นจากการเข้าโรงเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ต่อมาจัดการศึกษาพิเศษได้พยายามจัดการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กพิการ ซึ่งในระยะแรกจัดได้เพียง 4 ประเภท คือ เด็กตาบอด เด็กหูหนวก เด็กปัญญาอ่อน เด็กพิการทางร่างกาย ตามลำดับ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กตาบอด

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กตาบอดนี้ เอกชนเป็นผู้ริเริ่มก่อน โดยมีบัณฑิตสตรีตาบอดชาวอเมริกัน ชื่อ น.ส.เยเนวีฟ คอลฟิลด์ (Genevieve Caulfield) เป็นผู้มาทำอักษรไทยเป็นอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดในปี พ.ศ. 2481 แล้วรับเด็กตาบอดเข้ามาเรียน ต่อมา พ.ศ. 2482 มีการจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ และทางมูลนิธิได้เปิดรับนักเรียนตาบอดเข้ามาศึกษาอย่างเป็นทางการตั้งแต่นั้นมา ต่อมาได้มีโรงเรียนสอนคนตาบอดเพิ่มขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น และสุราษฎร์ธานี ตามลำดับ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กหูหนวก

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งหน่วยทดลองสอนคนหูหนวกเป็นครั้งแรกในวันที่ 10 ธันวาคม 2494 ซึ่งตรงกับวันฉลองครบรอบปีแห่งการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ หน่วยทดลองนี้จัดขึ้นที่โรงเรียนเทศบาล 17 (โรงเรียนวัดโสมนัสวิหาร ในปัจจุบัน) จังหวัดพระนคร โดยมี ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี ซึ่งเป็นผู้ริเริ่ม เป็นครูใหญ่คนแรกและดำเนินการสอนด้วยตนเอง ต่อมาเมื่อนักเรียนหูหนวกมีจำนวนเพิ่มขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เปิดโรงเรียนสอนคนหูหนวกดุสิต จังหวัดพระนคร ในที่ดินที่คฤหบดีได้นรานจัญญากิจ บริจาค จนถึงปี 2518 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเศรษฐเสถียร ต่อมาได้มีโรงเรียนสอนคนหูหนวกเพิ่มขึ้นในจังหวัดตาก ขอนแก่น สงขลา เชียงใหม่ และชลบุรี และในปี 2521 กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนสอนคนหูหนวกเป็นโรงเรียน “ โสตศึกษา ” และระบุนสถานที่ต่อท้ายชื่อ เช่น โรงเรียนโสตศึกษาชลบุรี หรือ โรงเรียนโสตศึกษาสงขลา เป็นต้น ยกเว้น โรงเรียนเศรษฐเสถียร

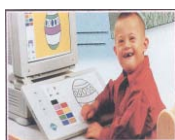
การจัดการศึกษาสำหรับเด็กหูตึงเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2512 ที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ต่อมา ได้มีการจัดการสอนเด็กหูตึงให้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนพญาไท ในปี พ.ศ. 2519 หลังจากนั้น ได้มีการสนับสนุน โครงการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติอีกหลายแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย

ระหว่างปี 2493 – 2494 เกิดมีโรคไขสันหลังอักเสบ (Poliomyelitis) ระบาดในประเทศไทยทำให้เด็กป่วยเป็นโปลิโอกันมาก เมื่อหายป่วยเด็กมักจะพิการด้านแขนขาแล้ว ทำให้เกิดปัญหาด้านการศึกษาล่าเรียน

การให้การศึกษาแก่เด็กพิการทางร่างกายนี้ เริ่มขึ้นในโรงพยาบาลก่อน คือที่โรงพยาบาลศิริราช โดยมีอาสาสมัครสอนตามเตียงแบบตัวต่อตัว ต่อมาในปี 2501 กรมสามัญศึกษาจึงได้ส่งครูไปช่วยสอน และเมื่อมีจำนวนเด็กมากขึ้น มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้จัดสถานพักฟื้นเด็กพิการที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และให้ชื่อว่า “ศูนย์บริการเด็กพิการ” และได้ตั้ง “โรงเรียนสอนเด็กพิการ” อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในปี 2504 ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุมัติสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระราชทานชื่อโรงเรียนนี้ว่า “โรงเรียนศรีสังวาลย์”

การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา

จากการสำรวจของผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลกในปี พ.ศ.2499 ได้พบว่า มีบุคคลปัญญาอ่อนในประเทศไทยราว 25,000 คน กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ดำเนินการจัดบริการในสาขานี้ขึ้น และได้รับอนุมัติให้จัดการดำเนินการให้เปิดโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ที่ถนนดินแดง พญาไท ในปี พ.ศ. 2503 โดยมีนายแพทย์รสขง ทศนาญชลิ เป็นผู้อำนวยการคนแรก จากการนำเด็กมาให้ดูแลรักษา มีความเห็นว่าเด็กเหล่านี้ควรได้รับการเพิ่มพูนสมรรถภาพทางการศึกษาด้วย จึงได้จัดเป็นชั้นเรียนขึ้นภายในโรงพยาบาล โดยให้การศึกษาอบรมตามหลักวิชา เพื่อให้ช่วยตนเองในชีวิตประจำวันได้ และมีการฝึกฝนอาชีพแบบต่างๆ ให้ด้วย

ต่อมาทางโรงพยาบาลได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินสร้างอาคารเรียนสำหรับเด็กปัญญาอ่อนขึ้น และพระราชทานนามว่า “โรงเรียนราชานุกูล” ต่อมาซึ่งโรงพยาบาลก็ได้เปลี่ยนเป็น โรงพยาบาลราชานุกูลด้วย

ในปี พ.ศ. 2509 ได้เปิดอาคารครุณวัฒนาเพิ่มขึ้นสำหรับเด็กปัญญาอ่อนชั้นปฐมวัย

ในปี พ.ศ. 2519 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้ก่อตั้งโรงเรียนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ได้ก่อตั้งโรงเรียนปัญญาอ่อนขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่ถนนประชาชื่น เขตบางเขน และได้รับพระราชทานนามว่า “โรงเรียนปัญญาวุฒิกิจ” และเปิดโรงงานฝึกอาชีพสำหรับปัญญาอ่อน จึงได้เริ่มขยายออกไปที่จังหวัดเชียงใหม่ ชื่อ โรงเรียนกาวิลานุกูล สำหรับการศึกษาปฐมวัยก็มี โครงการประกาศาพยากรณ์ปัญญา ที่ตลิ่งชัน ศูนย์พัฒนาเด็กปัญญาอ่อน ที่วัดม่วงแค และศูนย์พัฒนาเด็กปัญญาอ่อนก่อนวัยเรียน ที่คลองเตย

สำหรับเด็กที่เรียนช้านั้น กรมสามัญศึกษา ได้เริ่มโครงการทดลองในปี พ.ศ. 2497 ที่โรงเรียน วัดชนะสงคราม โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวันนิมนารดี และโรงเรียนวัดหนัง หลังจากนั้นกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา จึงได้เริ่มโครงการเรียนช้าขึ้นอีกหลายโรงเรียนในระยะต่อมา

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยเริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2482 โดยการให้การศึกษาก่อนตามปกติ และตามมาด้วยการศึกษาสำหรับคนหูหนวก คนพิการทางร่างกาย และสุขภาพ และคนปัญญาอ่อน การดำเนินงานเป็นในลักษณะของการทำงานร่วมกันของภาคีรัฐบาล กับภาคเอกชน และเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาพิเศษ

การจัดการศึกษาพิเศษ โดยทั่วไปตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อหรือหลักปรัชญา ดังต่อไปนี้

1. ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้ว ก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย หากเด็กพิเศษไม่สามารถเรียนใน โปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้เด็กปกติได้ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษ
2. เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัดการฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุด ในทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป และมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด
3. การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรง จนไม่อาจเรียนร่วมได้ อย่างไรก็ตาม ควรให้เด็กพิเศษได้สัมผัสกับสังคมปกติ
4. การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนวการศึกษาของเด็กปกติ

5. การศึกษาพิเศษ และการฟื้นฟูบำบัดทุกด้านควรจัดเป็น โปรแกรมให้เป็นรายบุคคล ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง อาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือมีความต้องการคล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน
6. การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของเด็ก และให้เด็กมีโอกาส ได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงความพิการ หรือความบกพร่อง เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจว่า แม้ตนจะมีความบกพร่อง แต่ก็ยังมีความสามารถบางอย่างเท่ากับหรือดีกว่าคนปกติ ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น
7. การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น มีสัจการแห่งตน และมุ่งให้ช่วยตนเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม
8. การศึกษาพิเศษ ควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่เกิดเรื่อยไป ขาดตอนไม่ได้ และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย

(ศรียา นิยมธรรม.2546; ผดุง อารยะวิญญู.2542)

